

Varga Balázs

Jake Smiles, egy link topográfiája

Jake Smiles: 1link¹

„Valójában hosszú évek óta azon dolgozik, hogy globalizálja a libidóját, s valahogyan pótolja az elveszejtett dimenziót – nem tűnt volna fel senkinek az év eleji hardverigény-listáján a 3D-s videokártya, 64 mega RAM-mal?”

Jake Smiles: 1 link, 054.0

Ki lehet Jake Smiles? Mi a neve? Ki őrzi e titkot? Nem a miénk-e ez a titok, a miénk, kik sürgető türelmetlenséggel próbálunk valami támaszt, biztos pontot találni, a magabiztos azonosítás pillantását, amely fellebbenti a titkot rejtő fátylat? S ha a miénk valóban, ha a fátyol mögött a másik vágyott igazsága helyett magunkat találjuk csak, vagyis hogy ama igazság mi magunk vagyunk, miben áll a titok tapasztalata? Ami előttünk titok, ami más titka, azt *par excellence* nem tudhatjuk, kizáratunk belőle, de mi van, ha az egyúttal birtokosa, hordozója számára is titok?² Hogyan

---

¹ Magvető, Bp., 2001.

² „A feladványok megoldatlanok maradnak, az a megoldás pedig, amelyet mi adhatunk, csak abban áll, hogy az egyiptomi művészetnek és szimbolikus műveinek a talányait úgy fogjuk fel, mint olyan feladatokat, amelyeket maguk az egyiptomiak sem fejtettek meg.” G.W.F. Hegel: Esztétika, ford.: Tandori Dezső, Bp., 1974., 180.o.

tapasztaljuk a titkot? Más titkát, amely igazságot, identitást kölcsönöz neki, homályos, ismeretlen, de úgy érezzük, azonosítható identitást? Honnan az értelem s az *él/vezet* e többlete? Mi ennek az igazságnak, azonosítható identitásnak az értelme? Ki vagy inkább mi az a Jake Smiles?

Az olvasás tapasztalatában cselekvő személyként, identitásként adódik (író, főszereplő), de vajon szubjektum-e? Identitása a hiány, minthogy a titok úrjében fogant, a titok nyugtalanító tapasztalatában találkozunk vele, e tapasztalat tételezi. Az, ami nem tudható. Jake Smiles nem szubjektum. Nem egy könyv főhőse, nem egy, gyermekét és feleségét elhanyagoló, link családapa, nem egy megbízhatatlan, link alkalmazott, nem egy virtuális identitás a virtuális térben, nem egy *nickname*, nem egy online regény ismeretlen szerzője: Jake Smiles nem létezik. Pontosabban: Jake Smiles 1 link. A link az, ami „létezőt köt létezőhöz, de semmi.”³ Mint egy csók (uo.). Sohasem tapasztalatunk eleve adott tárgya. Informatikai szemszögből hivatkozás, hivatkozás egy másik helyre. De ez nem egyszerű jelviszony, a link logikai szempontból olyan tulajdonnév, amely nem állhat helyettesítő funkcióban, minthogy bár ekkor (mondjuk egy reklámplakáton) valóban egy egyszerű név, nem link többé, mindig közvetlen jelenlevőt prezentál. A megszólítás gesztusa aktualizálja, a közvetlenül adó odafordulás, melyben eltűnik, anélkül, hogy bármikor volna, törés egy síkon (a weblapon), amely egy másik sík begyűrődése, szökésvonal, amely síkok végtelen sorát fűzi egybe, rendezzi egy síkba⁴, a teljes világháló

---

³ Jake Smiles, 047.0.o.

⁴ Még hozzá egy idő nélküli síkba, minthogy a link ideje a technikai infrastruktúra függvénye, s ideális esetben közelít a nullához (egyszerűbben: az internetkapcsolat sávszélességén, a kiszolgálók, a használt hardver stb. gyorsaságán múlik).

síkjába. S így a világháló valójában a szökésvonalak síkja, az időtlen, nem létező linkeké. A világháló konkrét tapasztalatában a link aktuális tárgyi megvalósulása érdektelen (a megjelenő, kiemelt név a weblapon), a link logikája a lényeges, az ugrás mozzanata egyik síkból a másikba egy nem létező kapcson keresztül, s ezen törések, időben kiterülve, véget nem érő mozgásként jelennek meg, mint a szökésvonalak időben kiterülő síkja. Tapasztalatunk közvetlen tárgya, a világháló valójában a link logikájának, vagyis a végtelen átmenetnek a megjelenése. Konkrétan tapasztalt síkok (letöltött weblapok) váltakozása, s ekként egy sík folyamatos kifejlése. A link nem található az összekapcsolt síkok dimenziójában, egyik sík sem tartalmazza, önmagában nem lehet tapasztalatunk tárgya. Sokkal inkább ennek közege. Egy absztrakt sík, irányok végtelenje. A link logikájának tiszta felmutatása végtelen körbenforgás, maga a mozgás: `<a href="#link"></a>`⁵, a linkre mutató link, "a non-link, az önmagának való link, a leglinkebb link." (uo.) Ez viszont nem tárgyasul, maga a virtuális tér, a kibertér, amely potenciálisan végtelen számú dimenzióban terjed ki, amelynek pontjai egyidejűleg kijelölésükkel el is törlődnek, amely ekképp mindig valós idejű (real time), ám jelen nélküli, amelynek sem kezdete, sem vége, mindig csak közepe lehetséges⁶. Tetszőleges útvonalak végtelenje, bejáratok, kijáratok, zsákutcák. A konkrétan megvalósuló, s ezért minden esetben töredékes,

---

⁵ 1 link, 068.0. Ez a formula a html dokumentumokban (a világháló jellemző dokumentumfajtája) a link, az idézőjelbe írt kifejezés a cím, amelyre a link mutat, így a fenti idézet olyan link, amely a „linkre” mutat.

⁶ „Amikor a gép előtt ül és feledi a funkciót, Smiles brunói univerzumba kerül, amelynek sehol sincs perifériája, középpontja pedig mindenütt – bármely olyan pontján, ahonnan a megfigyelő,

fragmentált virtuális tér, vagyis a böngészés által bejárt út egy térképet vázol föl, a linknek topográfiája van, mindig egy mintázat. A világháló egy felszín tapasztalata, a megjelenő virtuális tér visszavonhatatlanul a sík foglya, két dimenzióban terjed ki (pl. egyszerűen egy monitor – mára már ráadásul *flat* sőt egyenesen *real flat*- képernyője), s e felszín különbségeinek nem szűnő kavargása a minta, a rajzolódó térkép.

Jake Smiles egy link, nem létezik, nem szubjektum. Nem egy középpont, amely gondolatok, cselekedetek forrása, személyiség, tulajdonságok hordozója lenne. Jake Smiles a link neve. Jake Smiles egy út, egy folytonos mozgás. Az olvasás tapasztalatában talán elkülöníthető Jake Smiles-ok, az író, az eleven főszereplő, a virtuális identitás semmiképp sem különböző szubjektumok, s nem is egyetlen rejtve maradó szubjektum különböző arcai, ami összefűzi őket, a titok tehát, a link. Jake Smiles identitásának látszata a nem létező Jake Smiles effektusa. Jake Smiles titka, hogy nem létezik, hogy nincs titok, egyszerűen az, ahogy adódik, az értelem és az élvezet mindenféle többlete nélkül, síkok a regény olvasásában tapasztalható egymásbaágyazódása. Pusztán egy link, amely a regény konkrét síkjaként aktualizálódik. Nem egyszerűen csak eredendően adott síkok közötti külsődleges kapcsolat, a szöveg térképét rajzolja fel, átmenet fejezetről fejezetre, szóról szóra. Végigbarangol egy világon, s e világ felszíne, a kirajzolódó mintázat, a háló: a regény. A regény tapasztalata Smiles nyugtalan száguldása, de nem lineáris időben, ahogy a térben irány nélkül, úgy időben is elveszve. A térkép Smiles nyoma, de korántsem kontinuus, diszkontinuus, fragmentált nyom. A térkép e

---

például Smiles, úgymond végtelenségében és lényegi egységében szemléli.” 023.0

szöveg tapasztalata. Az olvasó minduntalan Smiles-ra kénytelen kattintani, de e link nem egy konkrét bejárat, nem egy konkrét átmenet, e link a linkre mutat (), végtelen link, a link tiszta mozgása. Ezért, hogy nem jelöl, s nem jelölhet ki egy csapást, egy kényelmes ösvényt, tetszőleges bejáratokat köt össze tetszőleges kijáratokkal, nem tudni, hol tesz le, melyik égtájon, működése véletlenszerű mintákat ír. Egyszerűen: a regény bárhol elkezdhető, bárhol folytatható, letehető, váratlanul bukkannak fel helyszínek, váratlanok a jelenetek. Szabadon lehet benne *ugrálni*, pontjai tetszőlegesen összeköthetők, végül kiderülhet: mindegyik mindegyikkel, zsákutcák, kerülők indulnak, "teleportok" szökésvonalai hálózák be. Mindez azonban az olvasás lineáris idejében bomlik ki, amely erőszakosan s kikerülhetetlenül átszeli a Smiles-i felszín eredendő sokféleségét, limitálván ezzel a lehetséges irányok sokaságát, egy útvonaltervet kijelölvén a térképen. Ám ez egyúttal a link megvalósulása, s kizárólagos valósága, maga a szöveg-fenomén. Mert a link nincs sehol sem, egy logika, a síkba kiterülő sokféleség. S látható így, hogy a titok, ki lehet Jake Smiles, sokkal inkább a mi titkunk, a miénk, akik saját tapasztalatunkon túl a link egy meghatározott alakzatát szubjektumként éljük meg, amelynek mássága a titok értelme. Jake Smiles nem tapasztalatunk tárgya, lévén ennek konstituense.

A regény eredeti közegében, a világhálón (online regény) Jake Smiles valóban – technikai értelemben is – egy link volt, amely önmagára, egy Jake Smiles-ra (a főszereplő) mutatott, aki a maga részéről szintén csak átmenet. Egymásra mutató Smiles-ok végtelen hálózata, noha Jake Smiles csak egyetlen egy van, 1 link. A link a felszín végtelen kiterjedésének logikája, azonban önmagában

ekként nem tárgyiasul. A tapasztalat tárgya a világháló, amelyet ez a logika annak eltűnő, a tárgyi dimenzióban meg nem jelenő mozzanataként szervez. A tapasztalat konkrét tartalma, a megvalósuló, megvalósult, viszonylagos szilárdságra szert tevő minta a vágy útja, amely tárgya felé fordul. A smiles-i univerzum a libidó vándorlása, a tárgyakban realizálódó libidó térképe, valós ellenállások nélküli virtuális tér, ahol a libidó szabadon, akadály nélkül áramolhat. Így lesz a link logikájában megjelenő szöveg egy libidinális minta, a libidó egy topográfiája, ahol Jake Smiles az eltárgyasító funkció, a libidó megjelenítése egy felszín megszakíthatatlanul egymásba olvadó, konkrét konfigurációiban. Újfént érdemes itt utalni a regény eredeti, virtuális valóságára, ahol nem annyira egy esztétikai tárgy, az olvasás elé kitűzött cél, mint inkább egy eszköz, avagy valóban egy út volt, a libidó ténylegesen eltárgyasult mintája, Jake Smiles a harcos link küzdött az arénában shotgunnal, rakétavetővel, vagy csak megtévesztéssel⁷, gyönyört, kielégülést ígért, felkínálkozott a közönség libidójának: „bennem légy valóságos”, de csak hogy önző, kegyetlen harcát sikerre vigye, hogy mie vigye, hogy min fraget”, hogy a hitelbe adott libidó célszerű befektetése révén az első legyen „az első magyar on-line regénypályázaton” - ujjong a közönség, „csörög a sok ócska kevlár meg titán, mocskos plebsz, vicsorít Smiles...”⁸

A virtuális tér pedig a libidó teljes felszabadítása, „a libidó globalizálása”, korlátok nélküli áramlása. Logikus tehát, hogy a valóságos, testi világ (IRL), ahol a libidó rendre külső mintázatokba kényszerül, ahol eredendő strukturális ellenállások jelölik ki megszállásainak térképét,

---

⁷ „mindenféle hadviselés a megtévesztésen alapszik.” 019.0

⁸ 018.0

áramlásának irányát, csak e cél megvalósulásának legnagyobb akadályaként jelenhet meg. Innen az örökös hardverprobléma, a menekülés a testi világból, de a virtualitás anyagi letéteményese, az interfész, a számítógép iránt érzett gyűlölet is⁹. A libidó totális globalizációja a magáértvaló minta, önmaga tiszta megvalósulása¹⁰: Erósz. Ennek letéteményese haw_king, a libidó legtisztább formája: „Ő a világbajnok. Haw_king-ről amúgy tudnivaló, hogy IRL egy darab agy és egy tolószék. Játszottál már haw_king-gel?”¹¹ Teste „szó szerint az elme által feltalált terek konfigurációja”, a libidó abszolút nullfoka, az elrendeződés üres logikája, amely elérhetetlen, de az egyetlen valós cél: a feloldódás, a semmi: Thanatosz. „Játszottál már haw_king-gel? Nem izmozik, az eszével öl, miközben egy ládányi libidó kósztolgatja szemből, oldalról, hátulról.”

A háló a valóság kiterjesztése (.org), a vágykielégülés lehetőségének megsokszorozódása, lehetséges megszállás-minták sokfélesége, ám a Valós fenyegető ellenállása nélkül, ami végtére a test tapasztalataként „mind egymástól való különállásunknak, mind személyes jelenlétünknek”¹² oka. A smiles-i univerzum a közvetlen kielégülés közege, minthogy nem kényszeríti a vágyat előre megrajzolt útvonalakra, végtelen rizomatikus szétterülése mind az abszolút különállás, mind a személyes jelenlét lehetetlensége, ám egyúttal különállások és jelenlétek megszámlálhatatlan konfigurációja. Az ellenállás

---

⁹ „egyre jobban gyűlöli az interfészt, szemét egy dolog, nélküle bezzeg ébren is képes a városba álmodni magát” 093.0

¹⁰ „a kibertér atmoszférája ugyanazt az aurát jelenti, amely valaha a bölcséletet lengte körül. A tiszta információként elénk tált világ nem csupán a szemet és az elmét búvöli el, de a szívet is elragadja. Kitágít, és erővel tölt el. Ez Erósz.” 0108.0

¹¹ 069.0

¹² 025.0

nélküli kiterjedés, a teljesen szabad elrendeződés, a közvetlen vágykielégülés a hálóba (illetve a monitorba) projektált skizoid logika. Középpont nélküli, lehetséges síkok megszámlálhatatlan sokasága, a vágy korlátlansága. A háló titka, hogy az általa megvalósított kielégülés csak a kielégülés formája, mert a háló transzparens, légies, „nem hagy rajta nyomot a katarzis”¹³. Vonatkoztatási pont nélküli, uralhatatlan, indifferens tér, a link tere.

„Az 1 link; törött.

Jake Smiles.

Nulla, és nullius res.”¹⁴

---

¹³ 026.0

¹⁴ 0150.0 nullius res : uratlan, tulajdonos nélküli dolog